

Monika Gubała*

Dobczyce

Projekty i ich realizacja w szkołach muzycznych

The implementation of educational projects at music schools

Uwagi wstępne

Istotą działań kultury i tworzenia potencjału kulturowego jest synergia wielu sztuk, jak również współpraca instytucji kultury z różnymi podmiotami m.in.: stowarzyszeniami, placówkami edukacyjnymi oraz władzami lokalnymi, których celem jest wytworzenie zasobów społecznych. Wspólne inspiracje, wzajemne motywowanie się skutkuje nowymi przedsięwzięciami artystycznymi, z których wyłaniają się nowe ścieżki i nowatorskie zjawiska, służące tworzeniu dialogu kulturowego. Udział w kulturze buduje wzajemne relacje społeczeństwa i społeczności lokalnej. Różnorodność i szeroki wachlarz imprez, projektów artystycznych i kulturalnych, jak również udział społeczeństwa, nie tylko jako konsumentów lecz i jako twórców, wpływa korzystnie na rozwój więzi społecznych, zapobiega wykluczeniu społecznemu niektórych grup, a zarazem stwarza szeroką platformę współpracy w sferze podmiotów publicznych i podmiotów gospodarczych.

W naszym przekonaniu projekty kulturalne, w tym artystyczne, mogą skutecznie przyczyniać się do transformacji i generowania wiedzy społecznej. A więc sprzyjać formowaniu się kultury wspólnotowej, która z kolei tworzyć będzie dogodne warunki do ich podejmowania

* Dyrektor, Szkoła Muzyczna I Stopnia

i rozwijania. Uważamy, że kultura, w tym sztuka, ma istotny potencjał w tym zakresie¹.

Kultura w systemie prawnym.

Ustawa o samorządzie gminnym, określa, że: „Zaspokajanie zbiorowych potrzeb wspólnoty należy do zadań własnych gminy. W szczególności zadania własne obejmują sprawy: (...) kultury, w tym bibliotek gminnych i innych instytucji kultury oraz ochrony zabytków i opieki nad zabytkami (...)”². Formalno-prawne aspekty tego zadania regulują także: Ustawa o bibliotekach (rozdział 3, art.8.2.)³, Ustawa o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej (art.1.4.)⁴ oraz Ustawa o działalności organizacji pozarządowych (art.5.-5a)⁵. Zgodnie z wymienionymi wyżej aktami prawnymi, samorządy gminne są organizatorami instytucji kultury, których celem jest zaspokajanie potrzeb kulturalnych mieszkańców gminy. Nadrzędnym organem regulującym działalność kulturalną obok jednostek samorządu terytorialnego jest państwo, jako mecenas kultury, w oparciu o przywoływaną już wcześniej ustawę o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej (art.1.)⁶.

¹ HAUSNER, J., KARWIŃSKA, A., PURCHLA, J. (red.) *Kultura a rozwój*, Warszawa: Narodowe Centrum Kultury, 2013, s.16.

² USTAWA z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym, Dz.U. 1990 Nr 16 poz. 95, Opracowano na podstawie: t.j. Dz. U. z 2013 r. poz. 594, 1318, z 2014 r. poz. 379, 1072, z 2015 r. 1045, str. 8-9.

³ USTAWA z dnia 27 czerwca 1997 r. o bibliotekach, Opracowano na podstawie t.j. Dz. U. z 2012 r. poz. 642, poz. 908, z 2013 r. poz. 829, s.4.

⁴ USTAWA z dnia 25 października 1991 r. o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej, Dz.U. 1991 Nr 114 poz. 493, Opracowano na podstawie: t.j. z 2012 r. poz. 406, z 2014 r. poz. 423, z 2015 r. poz. 337, 1505 s.1.

⁵ USTAWA z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie, Dz.U. 2003 Nr 96 poz. 873, Opracowano na podstawie: t.j. Dz. U. z 2014 r. poz. 1118, 1138, 1146, 2015 r. poz. 1255,1333,1339s. 6-7.

⁶ USTAWA z dnia 25 października 1991 r. o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej, Dz.U. 1991 Nr 114 poz. 493, Opracowano na podstawie: t.j. z 2012 r. poz. 406, z 2014 r. poz. 423, z 2015 r. poz. 337, 1505 s.1.

Finansowanie kultury

Finansowanie kultury ze środków publicznych, odbywa się poprzez mecenat państwa za pośrednictwem Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego, które to ministerstwo finansuje funkcjonowanie instytucji narodowych bezpośrednio (Filharmonia Narodowa, Muzeum Narodowe w Krakowie) lub poprzez Programy Ministra i Dziedzictwa Narodowego, z których mogą korzystać również wszystkie inne podmioty kultury wraz z jednostkami samorządu terytorialnego. Konkursy grantowe w dziedzinie działań kulturalnych, ze szczególnym uwzględnieniem stowarzyszeń i organizacji pożytku publicznego jako beneficjentów, prowadzone są na szczeblu wojewódzkim, powiatowym i gminnym przez jednostki samorządu terytorialnego.

Sektor prywatny może stać się źródłem pozabudżetowego finansowania kultury. Efektem współdziałania organizacji kultury z sektorem prywatnym jest społeczna odpowiedzialności biznesu. *Społeczna odpowiedzialność biznesu ma na względzie zapewnienie trwałej wartości wszystkim interesariuszom. Dla przedsiębiorstwa stanowi nowy instrument oddziaływania na rynek, pozwala bowiem nie tylko na kształtowanie pozytywnych relacji z grupami otoczenia, lecz – również co istotne – na zwiększenie spektrum możliwości modelowania zgodnie z potrzebami przedsiębiorstwa*⁷.

Narzędzia finansowania to: fundacje korporacyjne i firmowe, fundacje pracownicze, działalność własna firmy w sferze kultury (np. galeria, organizacja konkursu na prace plastyczne), darowizny finansowe i rzeczowe, odpisy z pensji pracowników, pozapłacowe świadczenie pracownicze, marketing społecznie zaangażowany, sponsoring (finansowy i rzeczowy), wolontariat pracowniczy. Sponsoring należy do bardzo prężnie rozwijających się narzędzi, które budzi największe zainteresowanie zarówno u przedsiębiorców, jak i jednostek kultury. *Sponsoring kultury może być również*

⁷ KOPEĆ, K. D., *Finansowanie Kultury w ramach społecznej odpowiedzialności biznesu*, Kraków: Wydawnictwo LIBRON, 2014, s. 14.

sposobem kształtowania wizerunku, odmiennego od tego, jaki ma konkurencja – innowacyjnego, otwartego na współtworzenie wartości z konsumentami, gościnnego, rozumiejącego potrzeby różnych środowisk, wrażliwego itd. Sponsoring kulturowy, poza aspektem komunikacji promocyjnej, daje przedstawicielom sponsorów możliwość integracji środowiskowej, często skutkującej rozpoczęciem wspólnych działań gospodarczych, akcji promocyjnych czy handlowych⁸.

Ciekawą formą dofinansowania kultury i uzyskania środków pozabudżetowych jest serwis internetowy. To niezwykle zjawisko, jak czytamy na stronie internetowej, powstało, by poprzez różnorodne inicjatywy wspierać realizację projektów kulturalnych. „Wspieramkulture.pl” to serwis dedykowany społecznemu finansowaniu projektów kulturalnych poprzez zaangażowanie szerokiego gremium użytkowników portali społecznościowych, będących członkami wirtualnej (coraz aktywniejszej) społeczności. Twórcy projektów opisują swoje działania, określają formę wsparcia oraz gratyfikacji i w efekcie tych działań otrzymują środki na realizację swoich artystycznych inicjatyw poprzez wsparcie internautów. *Poza promocją wartościowych projektów kulturalnych, zadaniem wspieramkulture.pl, jest także budowa wyjątkowej i świadomej społeczności mecenasów kultury, przekonanych o wadze i sile jednostkowego, obywatelskiego zaangażowania⁹.*

Projekty edukacyjne

Projekty z zakresu kultury przyczyniają się do kształtowania społeczeństwa nowoczesnego, otwartego na zmiany, tolerancyjnego. Przeciwdziałają one marginalizacji poszczególnych grup społecznych, zwłaszcza narażonych na wykluczenie z powodu

⁸ KOPEĆ, K. D., *Finansowanie Kultury...*, s. 119.

⁹ *Wspieram kulturę* [on-line] [dostęp 04.04.2016]. Dostępny w: <http://wspieramkulture.pl/>.

niepełnosprawności czy miejsca zamieszkania¹⁰. Realizowanie w małych aglomeracjach miejskich projektów edukacyjnych, integruje środowisko kulturalno – edukacyjne i angażuje wiele społeczności lokalnych, stanowi platformę współpracy z podmiotami zewnętrznymi w postaci mecenatów kultury i patronów kultury, projekty edukacyjne stają się żywym przykładem partycypacji społecznej i służą prezentacji osiągnięć poszczególnych instytucji. Jednym z takich projektów jest musical – opera dziecięca realizowany przez Szkołę Muzyczną I stopnia w Dobczycach.

Projekt edukacyjny przedstawiam jako działanie prospołeczne w sferze kultury i żywy przykład partycypacji społecznej. Studium przypadku Musicalu – opery dziecięcej „Pocztówki muzyczne” realizowanego przez Szkołę Muzyczną w Dobczycach.

Postawa prawna

§ 3. 3. W szkolnym planie nauczania dopuszcza się wprowadzenie innej niż w systemie lekcyjno-klasowym organizacji zajęć edukacyjnych, w szczególności w formie projektów edukacyjnych, plenerów artystycznych, zielonych szkół, obozów naukowych lub artystycznych, realizacji spektakli, przedstawień, koncertów, wystaw, jeżeli ich łączny czas realizacji nie przekroczy 5 tygodni nauki w roku szkolnym i zostanie zagwarantowane co najmniej 30 tygodni nauki w roku szkolnym.¹¹

Cele projektu

Projekt miał na celu korzystanie z nieszablonowych rozwiązań edukacyjnych, artystycznych i repertuarowych z użyciem nowoczesnej technologii oraz promowaniem wysokiej kultury w małych aglomeracjach miejskich, gdzie jest utrudniony dostęp

¹⁰ *Strategia Rozwoju Kapitału Społecznego 2020* [on-line] [dostęp 04.04.201]. Dostępny w: http://ks.mkidn.gov.pl/media/download_gallery/20130520SRKS_na_stronie_internetowej.pdf, s.148.

¹¹ Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 20 maja 2014 r. w sprawie ramowych planów nauczania w publicznych szkołach i placówkach artystycznych (Dz. U. Poz. 785)

do kultury i instytucji realizujących wysoką kulturę muzyczną – operę. Celem projektu było połączenie atrakcyjnej warstwy muzycznej z formą teatralną wykorzystującą przestrzeń obiektu oraz wykorzystanie symboli miasta (powstanie utworu *samba de Dobczyce* i użycie symbolu *Dobczyc „kozy”* w inscenizacji). Celem, w zakresie muzyki, było połączenie melodii znanych uczniom z atrakcyjną, a jednocześnie profesjonalną formą muzyczną wykorzystującą elementy muzyki nowej i ciekawym librettem. Wszystko to miało na celu uświadomienie uczniom i całej społeczności lokalnej, iż stare formy i gatunki mogą być atrakcyjne, jeżeli wypełnione są atrakcyjną treścią muzyczną i jednocześnie odbiorcy mają profesjonalnych przewodników, wprowadzających ich na nieznaną terytoria estetyczne. Projekt miał na celu także integrację społeczności szkoły (nauczycieli, uczniów, rodziców) oraz integrację środowiska lokalnego, w tym społeczności lokalnej, instytucji kultury, organizacji pozarządowych, stowarzyszeń oraz władz lokalnych.

Opis projektu

Projekt powstał w oparciu o Program Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego „Kolekcje-Zamówienia kompozytorskie”, był współfinansowany przez Gminę Dobczyce oraz Radę Rodziców Szkoły Muzycznej I stopnia w Dobczycach. Podczas przygotowań do spektaklu realizowano podstawę programową oraz idee szkolnictwa artystycznego, do których należy, między innymi, rozwijanie umiejętności współpracy i kreatywności młodych artystów, a także tworzenie okoliczności nauki pozwalających odczuć uczniom radość muzykowania.

Dzięki swojej wielowymiarowości projekt umożliwił również uczniom nabycie doświadczenia w zakresie publicznej prezentacji własnych dokonań oraz pogłębienie wiedzy niezbędnej nie tylko do rozwijania gry na instrumencie, ale także do świadomego uczestniczenia w życiu muzycznym.

Zaangażowani zostali wszyscy uczniowie szkoły muzycznej

wraz z całym gronem pedagogicznym, co stworzyło okazję do zaistnienia relacji mistrz-uczeń. Młodzi artyści czerpali od swoich nauczycieli i twórców przedstawienia wiedzę dotyczącą profesjonalnych działań artystycznych. Nauczyciele i uczniowie zaprezentowali się wspólnie w różnego rodzaju zespołach kameralnych, rytmicznych i orkiestrowych.

Innowacyjność projektu

Innowacyjnym efektem projektu, poza samym dziełem, było zainicjowanie ruchu popularyzacji gatunków wokально-instrumentalnych w małej aglomeracji miejskiej. Przykłady takich działań obecne są w krajach charakteryzujących się wysokim stopniem uczestnictwa w kulturze muzycznej, a nie są obecne w realiach polskich.

Projekt miał charakter niemal pionierski, jest unikatowy i innowacyjny. W planie scenografii ujęto projekcję multimedialną jako element dekoracji – jest to wykorzystanie nowych mediów jako sposobu kreacji artystycznej podkreślającego muzykę i ruch sceniczny oraz działającego jako element spójności.

Elementy edukacji kulturalnej w projekcie

Musical – opera dziecięca jest dziełem unikatowym na skalę nie tylko regionu czy województwa ale nawet Polski. Zaangażował 100% uczniów bez względu na ich umiejętności instrumentalne i kompetencje muzyczne. Zrealizowano podczas prób i przygotowań do tego projektu podstawę programową w zakresie: rozwijania wrażliwości artystycznej ucznia, kreatywnego realizowania zadań, budowania umiejętności podejmowania inicjatyw artystycznych, pracy w zespole pod nadzorem osoby odpowiedzialnej za realizację projektu i rozwijania współodpowiedzialności za efekt tej pracy.

Spektakl łączył elementy wielu sztuk, integrując je ze sobą (muzyka, plastyka, literatura, taniec, nowoczesne technologie, projekcja, teatr), miał więc charakter interdyscyplinarny. Wszyscy

zaangażowani jako twórcy i w roli odbiorców otrzymali narzędzia umożliwiające im zrozumienie gatunków scenicznych wokalnie-instrumentalnych.

Znaczenie i wpływ inicjatywy na środowisko lokalne i region

Projekt zaangażował szeroką społeczność: władze lokalne i regionalne, przedsiębiorców, media, urzędy, Ochotniczą Straż Pożarną, 9 partnerów z regionu i Polski w tym instytucje kultury, stowarzyszenia, organizacje pozarządowe. Spektakle przeprowadzone w auli Regionalnego Centrum Oświatowo-Sportowego im. Burmistrza Marcina Pawlaka w Dobczycach (obiekcie nowym, wybudowanym ze środków unii europejskiej, w którym to budynku ma swoją siedzibę kilka instytucji kultury i oświaty) zgromadziły około 3 000 widzów, w tym 2000 dzieci i młodzieży szkolnej. Przedsięwzięcie objęte zostało wieloma patronatami honorowymi i medialnymi. O ponadregionalnym wymiarze wydarzenia niech świadczą patronaty władz państwowych (minister, wojewoda), samorządowych (marszałek, starosta, burmistrz) oraz zaangażowanie instytucji partnerskich - Opera Karkowska.

Projekty kostiumów do „Pocztówek” wykonali uczniowie Zespołu Szkół Plastycznych im. Antoniego Kenara w Zakopanem, projekcję zrealizowała firma DM – Architektura z Krakowa w ramach wolontariatu pracowniczego. Inicjatywa pozwoliła na wzajemne poznanie się, integrację wszystkich zaangażowanych instytucji i osób. Organizacja projektu wymagała szczegółowego rozdziału zadań, odpowiedniego ich delegowania, koordynacji, współpracy poszczególnych podmiotów ze względu na wielopłaszczyznowość oraz mnogość problemów logistycznych i organizacyjnych. Stworzono trwałą siatkę kontaktów pozwalających na skuteczne realizowanie podobnych przedsięwzięć w przyszłości.

Ważny jest udział sektora prywatnego w tym zamierzeniu. Przedsiębiorcy partycypowali w realizacji projektu w różnorodnych

formach, od sponsoringu po wolontariat pracowniczy.

Przemysł kreatywny

Tworzenie spektaklu muzycznego, musicalu jako widowiska teatralnego na wielką skalę to działania z branży przemysłu kreatywnego. Uczniowie i społeczność lokalna biorący udział w przedsięwzięciu (jako wykonawcy i odbiorcy) mieli okazję przyglądnięcia się od środka procesom twórczym i produkcyjnym przy realizacji tego typu spektaklu muzycznego. Obserwowali pracę twórców na co dzień parających się tym zagadnieniem – reżysera spektaklu, scenarzysty, choreografa, kompozytora, dyrygenta. Projektanci kostiumów mieli okazję nabycia praktyki w dziedzinie projektowania mody i designu oraz ich realizacji na scenie.

Podsumowanie

Projekt edukacyjny „Pocztówki muzyczne” spełniał wiele aspektów edukacji kulturalnej, opierał się na:

- partycypacji społecznej,
- tworzeniu przemysłu kreatywnego,
- synergii sztuk,
- działaniach innowacyjnych,
- nowoczesnych technologiach,
- udziale biznesu w realizowaniu projektu,
- udziale finansowania ze środków budżetowych samorządowych i państwowych.

Znajomość specyfiki i zadań innych jednostek zaangażowanych w realizację projektu oraz ich potencjałów w budowaniu kultury jest niezwykle istotnym elementem współpracy, wspólne motywowanie się do odkrywania nowych obszarów, rozwijanie kreatywności w wynajdywaniu alternatywnych rozwiązań i powiązań pomiędzy poszczególnymi sektorami pozawala na świadome kształtowanie wspólnego dzieła. Edukacja artystyczna poprzez

projekty edukacyjne wykorzystana być może do wzmacniania kreatywnego i innowacyjnego potencjału kulturowego społeczeństwa. Dzięki wielowymiarowości działania w tym zakresie, edukacja artystyczna promuje odpowiedzialność społeczną, służy tworzeniu się dialogu kulturowego.

Bibliografia

1. BAUMAN, Z., *Kultura w płynnej nowoczesności*, Warszawa: Drukarnia PERFEKT, 2011.
2. EAGLETON, T., *Po co nam kultura*, Warszawa: MUZA SA, 2012.
3. Hausner, J., Karwińska, A., Purchla, J. (red.) *Kultura a rozwój*, Warszawa: Narodowe Centrum Kultury, 2013.
4. INGLIS, F., *Kultura*, Warszawa: Wydawnictwo Sic!, 2007.
5. KLASIK, A., Sektor kultury i przemysł kreatywny nowym fundamentem rozwoju dużych miast i aglomeracji miejskich. W: *Rola sektora kultury i przemysłów kreatywnych w rozwoju miast i aglomeracji*, Klasik, A. (red.), Katowice: Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego w Katowicach, 2010.
6. KOPEĆ, K.D., *Finansowanie Kultury w ramach społecznej odpowiedzialności biznesu*, Kraków: Wydawnictwo LIBRON, 2014.
7. KOSIŃSKA, M., SIKORSKA, K., SKÓRZYŃSKA, A., *Edukacja kulturalna jako projekt publiczny*, Poznań: Aresenał Galeria Miejska, 2012.
8. KOWALIK, W., MATLAK, M., NOWAK, A., NOWORÓL, K., NOWORÓL, Z., *Między uczestnictwem w kulturze a partycypacją w zarządzaniu*, Kraków: Małopolski Instytut Kultury, Kultura lokalnie, 2011.
9. *Zrób to z innymi*, Kraków: Małopolski Instytut Kultury, Lokalne Centrum Kultury, 2013.
10. MARCHWIŃSKI, J., *Partnerstwo w muzyce*, Kraków: PWM, 2010.
11. Newbiggin, J., *Kreatywna Gospodarka: Przewodnik dla początkujących*, London: British Council, 2010.
12. SKRZYPEK, M. (red.), *Kultura szeroka. Księga wyjścia*, Lublin: Ośrodek „Brama Grodzka Teatr NN”, 2011.
13. USTAWA z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym, Dz.U. 1990 Nr 16 poz. 95, Opracowano na podstawie: tj. Dz. U. z 2013 r. poz. 594, 1318, z 2014 r. poz. 379, 1072, z 2015 r. 1045.
14. USTAWA z dnia 27 czerwca 1997 r. o bibliotekach, Opracowano na podstawie tj. Dz. U. z 2012 r. poz. 642, poz. 908, z 2013 r. poz. 829.
15. USTAWA z dnia 25 października 1991 r. o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej, Dz.U. 1991 Nr 114 poz. 493, Opracowano na podstawie: tj. z 2012 r. poz. 406, z 2014 r. poz. 423, z 2015 r. poz. 337, 1505.

16. USTAWA z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie, Dz.U. 2003 Nr 96 poz. 873, Opracowano na podstawie: t.j. Dz. U. z 2014 r. poz. 1118, 1138, 1146, 2015 r. poz. 1255, 1333, 1339.
17. Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 20 maja 2014 r. w sprawie ramowych planów nauczania w publicznych szkołach i placówkach artystycznych (Dz. U. Poz. 785)
18. HAUSNER J. *Strategia rozwoju kapitału społecznego*, s.14. [on-line] [dostęp 04.04.21016]. Dostępny w: <https://www.biblioteki.org/>.

Streszczenie

Projekty edukacyjne są ciekawą formą aktywności szkolnej, rozwijającą uczniów nie tylko w zakresie kompetencji muzycznych, lecz i społecznych, integrującą i angażującą wszystkie grupy szkolne (uczniów, nauczycieli, rodziców). Na podstawie studium przypadku, musicalu – opery dziecięcej „Pocztówki muzyczne” realizowanego przez Szkołę Muzyczną w Dobczycach, przedstawiam projekt edukacyjny jako działanie prospołeczne w sferze kultury i żywy przykład partycypacji społecznej. Dzięki swojej wielowymiarowości projekt umożliwił uczniom nabycie doświadczenia w zakresie publicznej prezentacji własnych dokonań oraz pogłębienie wiedzy niezbędnej nie tylko do rozwijania gry na instrumencie, ale także do świadomego uczestniczenia w życiu muzycznym. W działanie zaangażowani byli wszyscy uczniowie Szkoły Muzycznej, całe grono pedagogiczne, rodzice, partnerzy ze środowiska lokalnego i regionalnego, władze samorządowe, media.

Słowa kluczowe: kultura, projekt edukacyjny, szkoła muzyczna

Abstract

Educational projects are an interesting form of school activities. They develop the students not only musically, but also - through integration of all groups within a school - socially. The paper presents an educational project as a pro-social activity in the sphere of culture and an example of social participation, based on case study of the “Musical postcards” musical-children’s opera carried out by the Primary Music School in Dobczyce. The multi-dimensional project enabled the students not only to develop their instrumental and public presentation skills, but also to participate consciously in the musical life. The result was a commitment of all groups within the school: all students, teachers, parents and local partners, as well as local authorities and media.

Keywords: culture, educational project, music school